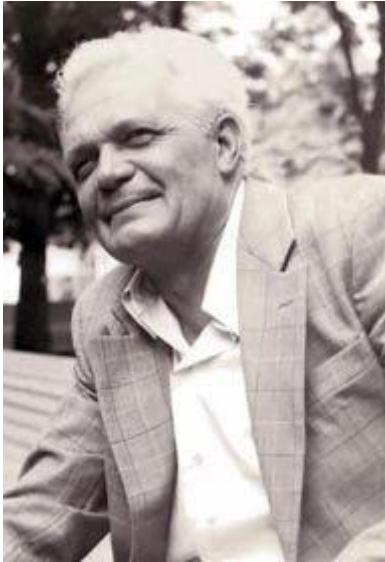

Велетень сміху

Ліна КУШНІР

Пам'ятаймо ж Глазового — це ж той Павло...

«Нехай від лих і бід усіх вас береже здоровий сміх!» — ці слова Павла Глазового викарбувані на меморіальній табличці, встановленій на будинку по вулиці Льва Толстого, 25, де понад 50 років жив і творив відомий гуморист.

На те, аби усіх нас «беріг сміх», Павло Прокопович працював усе своє життя. Без його гуморесок не обходився жоден концерт — ні урядовий, ні на сцені сільського клубу. Вірші Павла Глазового на перший погляд дуже прості, але автор умів знайти такі слова й образи, які неодмінно викликали сміх. Згадайте бодай його «Куміаду» — написана ще в 1969 році, вона навіть за ...надцятим прочитанням неодмінно викликає регіт.

Сьогодні Павлу Глазовому виповнилося б 90 років. На жаль, жодних серйозних заходів державного рівня, приурочених до ювілею, ми так і не знайшли. Пам'ять гумориста вшанують бібліотекарі — тематичними виставками та участю в бібліотечному клубі. Як розповів «УМ» письменник і завідувач сектору пропаганди книги в Київській публічній бібліотеці імені Лесі Українки Микола Сом, засідання бібліотечного клубу найімовірніше відбудеться в Спілці письменників. «Я вже домовився з Толею Паламаренком, що ми зберемося і згадаємо добру, прекрасну людину, — каже Микола Сом. — Я вам чесно скажу: після Остапа Вишні стільки було хохмачів всяких, а такого, як Глазовий, не було. Ви згадайте бодай його «Про бідного Льову і державну мову»: Тепер в Льови у дурдомі —

Окрема палата.
Щоб знав, дурень,
що Ізраїль —
Розумна держава.
Нав'язувать чужу мову
Там не мають права.

Тридцять років тому він уже захищав рідну мову! Дуже потужний був чоловік. Але навіть у «Народному календарі» немає згадки про цей ювілей... Чоловік він був дуже незручний, на відкритих партійних зборах у Спілці йому часто перепало.

А ще 28—30 вересня пам'ять видатного земляка вшанують у райцентрі Казанка, що на Миколаївщині, звідки родом Павло Глазовий. Там влаштують справжнє свято гумору, де звучатимуть твори Глазового, які нині, на жаль, не часто почуєш зі сцени чи телеекрана.

Оце, власне, і всі заходи. Ніяких тобі обіцянок перевидати твори гумориста, встановити пам'ятник чи відкрити музей (символічний пам'ятний знак у вигляді розкритої книжки і музей-кімната є тільки в рідній поету Казанці). Хоча постать того варта! І значно ближча пересічному українцеві, ніж постать космонавта Берегового, 90-річчя якого бучно відзначали навесні — з карбуванням пам'ятної монети, спецпогашенням марки і конверта, відкриттям пам'ятника, покладанням квітів, концертами тощо. Мабуть, така вона, доля «незручних» людей — жити в пам'яті людей, але бути ігнорованим владою.

Народився гуморист 30 серпня 1922 року в селі Новоскелюватка — нині зовсім невеликому хуторі, де мешкає менше сотні осіб. Пізніше Павло Прокопович розповість, як у десять років разом із односельцями пережив страшний голод, як на його очах померла голодною смертю молодша сестричка, як селян, що намагалися вибратися до міста за продуктами, солдати завертали із залізничних станцій назад — на голодну смерть. Батько майбутнього поета Прокіп Глазовий був родом із Криворіжжя, мав двоє коней та землю. А з приходом радянської влади цей господар залишився без нічого — усе відібрали комнезамівці. Як потім розповідав син Павла Глазового Андрій, якось дід побачив, як на його конях мчить комнезамівець, немилосердно стьобаючи їх батою. Не витримав — зупинив коней і відшмагав батою самого комнезамівця. Тієї ж ночі довелося тікати на Миколаївщину. Після війни його було репресовано — хтось доніс, що працював ваговиком у німців (мусив же годувати четверо дітей!), реабілітували Прокопа Глазового лише в 60-х роках.

Лише дивом батьківська біографія не перекрила кисень синові. Після закінчення восьмирічки Павло Глазовий успішно вступив у Новомосковське педучилище, яке закінчив у 1940 році. Далі була служба у війську, а потім — війна. З неї повернувся додому з трьома бойовими орденами, які... одразу пороздавав сусідським дітлахам.

Коли вступив до Криворізького педінституту, став багато писати для стінгазет. Зрештою, друзі змусили надіслати кілька гумористичних творів

до журналу «Перець». Звідти згодом отримав лист від самого Остапа Вишні, якому сподобалися твори молодого Глазового. Надалі Остап Вишня опікувався долею поета–початківця, подбав про те, щоб він переїхав до Києва. Мине небагато часу й уся країна сміятиметься над влучним і дотепним словом Павла Глазового.

А от особисте життя гумориста не склалося. З першою дружиною Нелею прожили 25 років, але потім розлучилися. Син Андрій залишився жити з батьком, а донька Олександра — з матір'ю. Згодом одружився вдруге. Проте цей шлюб тривав лише рік. І син, і ті, хто добре знав Павла Прокоповича, кажуть, що гуморист у звичайному житті був досить складною людиною. Безкомпромісною і гострою, як його твори... За гострослів'я не долюблювала поета й влада. Тому твори Глазового видавалися мізерними тиражами. Хоча, крім гуморесок, писав він і поезії, і книжки для дітей. Утім, можновладці були змушені миритися з Глазовим, адже він на той час уже став надзвичайно популярним у народі.

Кумів реактор

*Докотилася до кума новина,
Що вино робити можна з кавуна.
Кум — страшенно нетерплячий чоловік.
Він негайно ж кавуняру приволік.
Вставив трубку з очерету «під ребро»,
Пачку дріжджів затаскав йому в нутро.
Намішав цементу, глини, кізків
І обмазав кавуна з усіх боків.
Мідним дротом те страхіття обмотав
І на піч його сушитися поклав.
Як нагрівся кавуняра уночі,
Зашумів, немов реактор, на печі.
Тут у кума і з'явився мудрий план:
Вмонтувати у «реактор» мідний кран,
Щоб під тиском в кілька сотень атмосфер
З нього гнало різні вина і лікер.
Чую — кум мій барабанить у вікно:
— Йдем до мене пити марочне вино! —
Тягне в хату і показує мені
Кавуняру, що лежить на черені.
— Дріжджів,— каже,— я напхав йому в нутро..
Там, напевне, розщепилося ядро.
Не кавун це вже у мене, не балон,
А заряд на кілька тисяч мегатонн.
Тільки атом служить миру, не війні:
Він вино для мене чавить в кавуні.*

*А «реактор» в цю хвилину як рвоне!
Оглушило, ошелешило мене...
Прокидаюсь — бачу, хати вже нема.
Піч стоїть посеред дворища сама.
Бачу — кум сидить на клуні, наче птах,
Весь у сажі, вся сорочка у дірках.
Переляканий, страшний, як сатана,
Ще й контужений осколком кавуна.
На подвір'ї — тільки пір'я від курей.
Біля двору — тільки клямка від дверей.
Кум оговтався та й каже: — Це буза...
Ми ще гнатимем коньяк із гарбуза!*

СПОГАД

Яким був Павло Глазовий у звичайному житті, ми попросили поділитися народного артиста України, виконавця гуморесок майстра сміху Анатолія Паламаренка.

— Анатолію Нестеровичу, пам'ятаєте, як познайомилися з Павлом Глазовим?

— Я читаю твори Павла Глазового ось уже 50 років. Ще був малим і в своєму рідному Макарові в самодіяльності читав зі сцени його твір «Гопак з коровою». Це була така смішна річ! Я сам пастушок із дитинства, і те, що писав Глазовий, було мені таким рідним, зрозумілим. А люди як слухали! Це ж було після війни. Люди були прості, пожадливі до гумору... Ото й було перше моє знайомство з творчістю Глазового. Самого ж Павла Прокоповича особисто довго не знав. А коли був на останньому курсі театрального інституту, якось зустрілися на телебаченні. Он, сказали мені, за столом сидить Глазовий. Я наповнився таким дивовижним почуттям, адже побачив автора цих прекрасних рядків, простого і зрозумілого всім гумору. Потім я з ним творчо дуже зблизився. Він працював головним редактором журналу «Новини кіноекрану» і мав кабінет у тій будівлі, де зараз профспілки на майдані Незалежності. А я тудож ходив у філармонію. Коли випадково перетиналися, завжди запрошував мене: заходьте!.. Я тоді у філармонії читав здебільшого прозові твори — Коцюбинського, Нечуя-Левицького, Остапа Вишню. А на гумористичному троні в той час був Андрій Корнійович Сова, йому, до речі, цьогоріч 100 років від дня народження виповнюється. Андрій Корнійович був неперевершений сміхотворець. Міг і показати, і зробити відповідну гримасу, і мімікою текст підсилити. А Павло Прокопович був надзвичайно плодovitим у той час! Він писав по 5–7 усмішок у день! Тільки вибирай. І мене став заохочувати: ну спробуйте! Я спробував, але не виходить у мене так, як у Андрія Корнійовича. Щоб злетіти, мені розгін потрібен. У прозі я був король, але не тут. І Павло Прокопович став розуміти, що мені треба зовсім інший

почерк його творчості. Коли Андрій Сова доповнював текст мімікою, то Анатолію Паламаренку треба було читати на повному серйозі, тоді я вже міг подати і образи, і характер твору. Коли Павло Прокопович почав писати на мою манеру, людей стало «чіпляти», почали сприймати Паламаренка. Взагалі Глазовий був людиною дуже привітною, особливо до тих, хто його читає. Любив, щоб хтось прочитав по-новому, щоб воно не засиділося в одного в устах, а зазвучало свіжо...

Я й сам часто підкидав йому матеріал для творів. Знав багато анекдотів, бувальщин і при нагоді розповідав Павлу Прокоповичу. А він робив із цієї сировини діамант!

— **У житті він теж був таким жартівником, як і в своїх творах?**

— Коли в нього був настрій, то, бувало, таке слово уверне, так влучно скаже, що хоч падай. Сам він дуже любив сміх, якщо вже сміявся, то реготав до сліз. Коли були його концерти в Палаці «Україна», він щиро сміявся над своїми ж творами разом із людьми в залі. Одержував від цього колосальну насолоду.

— **А сам Глазовий читав свої твори зі сцени?**

— Так, читав. І, знаєте, він не награвав, не перегравав, але відчував твір. І можливо, в якійсь мірі повторював мою манеру. Він колись так і сказав в одному з інтерв'ю, що якби я був артистом, то читав би свої твори так, як Анатолій Паламаренко. Для мене це висока похвала.

— **Кажуть, за оболонкою гумору Павла Глазового приховувався глибока, непересічна особистість...**

— Він був великим ерудитом і дуже багатим на знання. Він закінчив філологічний факультет Київського педінституту імені Горького і був дуже закоханий у літературу. Це був великий літературознавець, начитаний, знаючий. В нього була прекрасна своя бібліотека. Павло Прокопович умів аналізувати. Особливо знав українську літературу. Я, пам'ятаю, почав працювати над Шевченком, над Довженком — отут Павло Прокопович міг мені і підказати, і розповісти, і підвести мене до отої думки, авторської. І я йому за це дуже вдячний. Тепер часто пишуть «під Глазового» пустенькі віршики, не переймаючись, чи є там глибина, філософія. А от у Павла Прокоповича був рідкісний глибокий гумористичний талант. Його на перший погляд, прості вірші мали зміст, підтекст. А ще він найкраще з українських гумористів усіх часів умів точно й влучно потрапити в десятку в кінці. Отут йому треба було віддати належне!

Крім того, Глазовий був великим українцем, патріотом, вболівальником за долю Україну. Він усім серцем відчував усі її проблеми й болі. Це справді була дуже могутня натура. Глазовий — творець, митець, філософ, гуморист — і це все було з великим наповненням громадянина і великого українця.